

AB *ποσειδά*, EFFECTIVA l. i. Pol. c. 4. quòd artibus ad efficiendum suum opus inserviam, sive ipsa quoque efficiendo, ad illud concurrant; ut *malleus, serps, lima, calamus*; sive tantum passivè se habeant, ut *incus* respectu ferri super illam cudendi.

V. INSTRUMENTA *ἰσχυρὰ*, non à vi quòdam agendi sibi insitâ ita appellata, sed quòd homines eorum adminiculo aliquid agant, ut *olla, mensa, triclinia*.

VI. ANIMATA, quorum *loc. cit.* apud Aristotelem fit mentio, ut *servi, equi, boves, & alia jumenta*, quatenus unicè alterius causâ existunt, sive ut alteri usum præbeant, quemadmodum servi quicquid agunt, ad nutum & præscriptum domini agunt. Et equi currû trahentes vadunt, quò ab auriga trahuntur.

VII. HABITUS, qui non nisi propter alium habitum, ejusque finem inventi sunt & expetuntur, ut ars faciendorum frenorum respectu disciplinæ equestris. Quanquam rectius *habitus instrumentales* appellantur, quàm ipsa instrumenta.

QVINTA,

Efficiens

alia est vel

(λ)

UNIVOCA, quæ est ejusdem speciei specialissima cum effectu, ut homo hominem, ignis ignem generans. Notanter verò dicitur: *Specialissima speciei*; aliàs enim, quia omnia quodammodo fiunt ex univoco (ut communiter dicitur) omnes causæ univocæ essent, nec daretur æquivoca ulla, v. gr. sol non esset causa æquivoca rana, quia in hoc conveniunt univocò genere, quod & sol & rana corpora sint.

ÆQUIVOCA, quæ specie infima ab effectu differt. Qualis causa est DEUS respectu mundi; Architectus respectu ædificii. Hic nota, diversa esse, aliquid esse *æquivocam causam*, & aliquid esse *æquivocè causam*. Prius notat id, quod dictum est, competitque causæ maxime propriè dictæ; Posterius notat, aliquid non esse propriè dictam causam. *Æquivocè enim & impropriè equipollent.*

SEXTA,

Efficiens

alia est

vel (μ)

NATURALIS, quæ positis omnibus ad agendum requisitis ita agit, ut non possit non agere; & iisdem requisitis, ita hoc agit, ut in ejus potestate non sit, aliud agere. Quomodo ignis calefacit & generat alium ignem; & canis eluriens nullâque vi detractus ad offam sibi objectam accurrit, eamque devorat.

LIBERA, quæ positis omnibus ad agendum requisitis ita agit, ut possit non agere; & iisdem requisitis, ita agit hoc, ut in ejus potestate sit contrarium, vel saltem aliud agere. Sic qui in scalis constitutus ascendit, potest non ascendere, vel descendere.

UNIVERSALIS, quæ in effectum influxum præstat indifferentem & indeterminatum, adeò ut simili modo in plures diversissime nature effectus simul influat, aut influere possit; determinatur verò ad effectum talis speciei à concurrente aliâ causâ ejusdem generis. v. gr. Talis causa est DEUS, qui cum igne calefacit, cum frigore frigefacit, & cum aliis causis secundis alios effectus edit. Qui effectus quòd tales specie sunt, non habent proximè à DEO; quippe cujus influxus illimitatus & indifferens est; sed habent hoc à causâ particulari, quæ influxû illum ad hujus vel illius speciei effectum restringit ac determinat. Quærenti ergò, quare hæc vel illa actio sit calefactio? non potest responderi, quia à DEO est, cum & frigefactio ab ipso sit. Rectè autem dico, ideò esse calefactionem, quia ab igne est, & aliam ideò esse frigefactionem, quia est ab aquâ frigidâ, vel aliò corpore frigefaciente. Sic etiam DEUS tanquam causa universalis concurrat cum homine in generatione hominis, cum equò in generatione equi &c.

§. Causalitas causa universalis ergò est actio indifferens & illimitata, quatenus se habet ex parte causæ Universalis, v. gr. Causalitas quæ DEUS cum rebus creatis concurrat ad ipsarum effectus, est actio ex parte DEI planè indifferens & illimitata, quia indifferenter se habet ad effectum diversissimæ naturæ, ita ut per illam non magis hic, quàm alius effectus produci possit. Et licet hæc actio à parte DEI illimitata & indifferens sit, tamen DEUS efficit non solum communes rationes, sed etiam proprias & específicas, imò individuales omnium rerum, adeò, ut illius & concurrentis causæ particularis quoad rem sit prorsus una actio. Veruntamen determinatio illa non competat isti actioni, quatenus est à DEO, sed quatenus procedit à causâ particulari.

§. Talis causa simpliciter Universalis est DEUS; ab Aristotele ejusque interpretibus corpora cælestia, imprimis Sol (juxta illud vulgatum, *Sol & homo generant hominem*) etiam referuntur ad causas Universales, sed sunt causæ minus Universales, vel saltem in certo genere, respectu nempe agentium sublunarium, respectu enim DEI sunt causæ particulares.

PARTICULARIS, à cujus influxu effectus habet esse determinatum, sive, quod sit talis speciei. v. gr. Homo cum generat hominem, dat illi esse determinatum ac specificum.

§. Causalitas causa particularis ergò est actio determinata ad certam speciem, ita ut per illam non nisi effectus certæ ac determinatæ speciei produci possit, qualis est actio hominis generantis & actio caloris ignis: hæc enim ad calorem producendum; illa ad hominem generandum determinata est.

OCTAVA,

Efficiens

alia est

vel (ν)

PRIMA, quæ non dependet ab aliâ priori, ab ipsâ autem reliqua omnia, qualis causa prima est solus DEUS. Dependens illa est triplex: 1. in fieri, quatenus à DEO omnia fiunt & facta sunt ab initio. 2. in esse s. existere, quatenus ab ipso omnia, postquam producta sunt, conservantur. 3. in operari, quatenus omnia quæ agunt, ipso tanquam concurrente opus habent.

Notan-